

Kliimamuutus – kas sugupoolel on tähtsust?

Ajal kui Eestis maadeldakse masu, valimiste, osturallide, kinnisvaramullide ja superstaaride möllus, valmistuvad Euroopa Liidu riigid ülemaailmse tähtsusega rahvusvahelisteks kliimaläbirääkimisteks, mis toimub 17.-18. detsembril Kopenhaagenis.

Kohtumise eesmärk on kujundada Euroopa Liidu seisukohad kliimaküsimustes kolmandate riikidega. Võtmeküsimused puudutavad arenenud riikide ja arengumaade kohustusi kliimamuutustega võitlemisel, kohanemist vältimatute kliimamuutuste negatiivsete tagajärgedega, tehnoloogia arendust ning rahastamist.

Sellest lähtuvalt toimus 16. oktoobril Helsingis esinduslik foorum „**Kliimamuutus – kas sugupoolel on tähtsust?**” Soome juhtivate poliitikute, kodanikeühenduste, naisorganisatsioonide esindajate ja ajakirjanike osavõtul.

Esimese hooga võib selline teematõstatus panna asjasse mitte pühendunut reageerima õlakehitusega. Mis siin ikka arutada on? Mida ühist võib olla kliimamuutusel ja sugupoole käitumisel? Veelgi enam - soolisel võrdõiguslikkusel.

Ent siiski-siiski.

Soome juhtivad naistegelased on üksmeelsel arvamusel, et ülemaailmseks kliimakokkuleppeks on võrdõiguslikkuse erinevate vaatenurkade kaasahaaramine ülimalt oluline, sest on selgunud, et:

- Kliimamuutused avaldavad naistele ja meestele erinevalt mõju;
- looduskatastroofides hukkub alati rohkem naisi kui mehi;
- meeste ja naiste tarbimisharjumused mõjuvad kliimamuutusele erinevalt ja
- *last not least* - kliimaprobleemide aruteludel on naised olnud alati alaesindatud.

Seminaril esinesid sajakonnale kuulajale Euroopa Parlamendi saadikud Heidi Hautala ja Sirpa Pietikäinen, Soome Välisministeeriumi nõunik Päivi Kannisto, Soome naisorganisatsioonide koostööketi NYTKIS peasekretär Tanja Auvinen, Soome parlamendi liige Minna Sirnö.

Kõnelejad tõid värvikaid näiteid, kuivõrd oluline on maailma kliimamuutustega seotud küsimustes arvestada meeste ja naiste rolle ühiskonnas.

Üha suurenev energia tootmine toob eriti arengumaades paratamatult kaasa nii joogi- kui ka tarbevee, samuti toiduvalmistamiseks vajaliku küttematerjali üha raskema kättesaadavuse. Selle hankimine, nii nagu ka toiduvalmistamine on nendes riikides tulenevalt soorollidest paraku naiste ja tütarlaste õul. Vett ja põletusmaterjali tuleb tuua aina kaugemalt ning selleks kulub järjest rohkem aega, seega jääb üha vähem võimalusi hariduse omandamiseks, enesearenguks, palgatööga elatusvahendite hankimiseks, mis aga omakorda surub naised veelgi raskemasse olukorda. Nendes riikides on see kaasa toonud ka naistevastase vägivalda, röövimiste ja vägistamiste juhtumite tõusu, sest pikal teekonnal on naisi kerge rünnata.

Lahtise tule, sellega kaasneva suitsu ja mürgiste gaaside pikaaegse koosmõju tõttu esineb arengumaade naistel raskeid tervisehäireid, mis jällegi on üks soolise ebavõrdsuse teravaid ilminguid.

Europarlamenti saadik **Heidi Hautala** tõdes, et kliimamuutustest tulenev mõju halvendab just nõrgemate inimgruppide, st naiste ja laste olukorda. Looduskatastroofides hukub igal aastal naisi ja lapsi kordades rohkem kui mehi ja see on tingitud just nende soolisest rollist mitte nende füüsilisest nõrkusest. Suuremat tähelepanu tuleb pöörata loodusressursside säästlikumale kasutamisele, kliimamuutuste tegelike põhjuste uurimisele, soorollide jaotusest tulenevale mõjule ühiskonnas. Enam tuleb kaasata naisi vastavate otsuste tegemisele ja ühiskonna nõrgemate gruppide kaitsmisele kliimamuutustest tulenevate kahjude eest.

Soome Välisministeeriumi nõunik **Päivi Kannisto**, kel ÜRO teenistujana pikaaegne Aafrika kogemus, rõhutas Kopenhaageni kohtumise maailmatähtsust, mistõttu on seda olulisem kaasata kliimaläbirääkimistele ka soolise võrdõiguslikkuse vaatenurk.

Kliimasoojenemine tuleneb üha suuremast energia tootmisest ja tarbimisest, mis on omane eelkõige arenenud riikidele, kuid samas mõjutab enim vaeseid arengumaid. Suure osa maailma toiduainete tootmisest kuni toiduvalmistamiseni teevad naised, kes ei oma ise ei maad, ei vahendeid, kes ei oska ei lugeda ega kirjutada. Loomulikult puuduvad neil ka võimalused kaasa rääkida kliimamuutuse küsimustes, üleujutuste ja põuaga kaasnevate looduskatastroofide mõjus.

Mida suuremad kliimamuutused tekivad, seda raskemaks muutub naiste olukord arengumaades.

USA välisminister **Hillary Clinton** pööras oma 12. augustil 2009 Nigeerias peetud kõnes samuti tähelepanu sellele, et naiste tööga toodetakse 70% põllumajandustoodangust ja ei saa lahendada probleemi, kui ei tehta koostööd naistega.

Mõned aastad tagasi maailma vapustanud tsunamis elu kaotanutest olid 80% naised, sest hävitava hiidlaine tulekul tegelesid nemad oma mereäärsetes elamistes majapidamistöõde ja lastega, samal ajal kui mehed aga olid valdavalt läinud linna tööle, see tähendab veepiirist kaugemale ja kõrgemale.

Kuigi poliitiliste otsuste tegemisel osaleb praegu naisi rohkem kui kunagi varem, jääb naiste osakaal riikide parlamentide koosseisudes endiselt tagasihoidlikuks – kõigest 18,5 % meeste 81,5 % vastu.

Kahjuks ei ole naiste häält kuulda ka kliimamuutuste küsimustes, kuigi just naistel on kõige vahetum teave, kuidas kliimamuutustest tulenevad probleemid mõjutavad ühiskonda.

Kopenhaageni konverentsil otsustatakse, kuidas maailm jagab kliimamuutustest tulenevad kulud ja tegevused. Soome eesmärk nendel läbirääkimistel on:

- saada kokkulepetesse naiste roll, st sugupoolte vaatenurk;
- kaasata läbirääkimistesse enam naisi – Soome rahastab arengumaade naisesindajate osavõtukulud Kopenhaagenis;
- lõppeesmärgina saavutada nii naiste kui meeste huve võrdselt arvestavad kokkulepped.

Kõik seminaril esinejad jagasid ühist seisukohta, et naiste roll keskkonda säästvates ja ühtlasi kliimamuutusi mõjutavates tegevustes on eriti oluline, sest üleüldises tarbimises otsustavad 80% naised, milliseid perekonnale vajalikke ostusid tehakse. Sõnavõttudes mainiti korduvalt kosmeetikatööstuse, kui põhiliselt naistele orienteeritud tööstusharu keskkonda saastavat mõju. Samas ei saa mööda vaadata tõsiasjast, et kuigi maailma rahvastikus on naiste osakaal suurem, on otsustajakohtadel valdavalt mehed, kuid tulevikupõlvkonna kasvatamisel ja mõjutamisel on oluline jällegi silmas pidada, et selles protsessis osalevad õpetajatena peamiselt naised. Soome president **Tarja Halonen** on viidanud, et kui tahetakse tõrjuda kliimamuutusi ja sellest tulenevat toiduainete kriisi, peab naistele rohkem tähelepanu pöörama.

Teatud kriisiolukordadel on ka omamoodi positiivne külg -see annab võimaluse rohkem rääkida naiste osast ühiskonnas.

Kahjuks tuleb tõdeda, et kuigi rõhutatakse kliimaprobleemide aruteludel naiste alaesindatust, osaleb Kopenhaageni läbirääkimistel Soome 5-liikmelises delegatsioonis vaid üks naine.

Soome naisorganisatsioonide koostööketi NYTKIS peasekretär **Tanja Auvinen** märkis kogu maailmas naiste aktiivsuse tõusu koostöövõrgustike kaudu, samuti uurimustöodes osalemisel.

Selle tulemuseks võib pidada ka nn Senegali projekti, kui rahvusvahelise abina rahastati 2007. aastal ühes külas päikeseenergial töötavate ahjude hankimist, millel on kahtlemata oluline mõju keskkonna säästlikkusele ja ühtlasi ka naise rollile kogukonnas.

Märgilise tähendusega on ka see, et kui katastroofides hukkunudest moodustavad suurema osa naised ja võib tekkida arusaam, et see on omane tavaliselt arengumaadele, siis ka Estonia laevaõnnestusest pääsenud 137 inimesest oli kõigest 26 naist.

Paraku jääb ka edumeelses Soomes naisorganisatsioonide roll ja aktiivsus kliimaküsimustes kaasa rääkimisel nõrgaks. Keskkonna organisatsioonides ei ole välja toodud sugupoolte vaatenurka, puudu jääb naisorganisatsioonide mõju poliitiliste otsuste tegemisel nii rahvuslikul kui ka rahvusvahelisel tasandil. On üsna tavaline, et kui arutatakse naistega seotud valdkondi, on otsustajateks ikkagi mehed. Üks võimalusi selle vastu võitlemiseks on nendest probleemidest rääkida, rääkida ja veel kord rääkida kuni ükskord hakatakse sellega ka arvestama.

Naistel on võtmepositsioon tarbimisotsuste langetamisel ja selle kaudu kliimamuutuste mõjutamisel. Säästlik tarbimine, mitte hädavajalike ostude vältimine – nii saab iga naine anda oma isikliku panuse inimsõbralikuma keskkonna hüvanguks. Mis peatähtis – naisorganisatsioonide eriline roll on jälgida Kopenhaageni läbirääkimistel saavutatud kokkulepetest ja otsustest kinnipidamist.

Merike Viilup

Eesti Naistoimetajate

eesistuja